4510

Plv. hoge commissaris te Djakarta (Hagenaar) aan minister van Buitenlandse Zaken (Beyen) en minister zonder portefeuille (Luns), 6 april 1956

Alleen voor Buitenlandse Zaken. Referte Uw telegrammen 40 en 41.

Verschillende uitlatingen van Indonesische politici sedert het optreden van het kabinet Ali c.s. zijn weliswaar aanduidingen dat meer radicale invloeden zich thans doen gelden bij de Indonesische gedachtenvorming inzake de opzegging der RTC-overeenkomsten en betreffende de effectuering der uitvoeringsmaatregelen doch het valt op dat men zich (en dit geldt zeker voor overheidspersonen) in het algemeen ervan onthoudt het nemen van rigoureuze maatregelen aan te bevelen welke de Nederlandse materiële positie onmiddellijk en metterdaad zouden aantasten. Opbouw heeft momenteel meer aandacht dan afbraak. Nog steeds valt de meeste nadruk op het politieke aspect der Nederlands-Indonesische betrekkingen zij het dat te verwachten is dat in de naaste toekomst de herziening der financieel-economische betrekkingen met Nederland met grote ijver en gedegener zal worden bestudeerd dan tot dusverre het geval was. Primair en essentieel lijkt voor het ogenblik de Indonesische wens dat de verhouding tot Nederland er een zal zijn welke in geen enkel opzicht (in de eerste plaats v.b.w de uiterlijke vorm) afwijkt van de verhouding tussen Indonesië en enig ander derde land. Tegen deze achtergrond gezien blijft uitwisseling van ambassadeurs welke door de Indonesische regering bij nota van 15 Februari jl. werd voorgesteld als eerste stap op weg naar hetgeen Indonesië ziet als normalisering der betrekkingen van groot gewicht. Hoewel Indonesië zelf het voorstel deed tot uitwisseling van ambassadeurs over te gaan en derhalve de kans gering lijkt dat men Nederlandse (zij het geclausuleerde) bereidheid om deze stap te doen van de hand zou wijzen moge ik niettemin aanbevelen op de kwestie van het rechtsstandpunt zo min mogelijk nadruk te leggen. Vooropstellende dat ik volledig begrip heb voor het feit dat de Nederlandse regering het rechtsstandpunt tegenover unilaterale verdragsopzegging moet handhaven, al ware het slechts omdat afwijking van deze gedragslijn onconstitutioneel handelen zou betekenen, vrees ik slechts nadelen voor het beoogde nuttig effect van de Nederlandse kabinetsbeslissing welke is genomen terwille van de Nederlandse belangen in en bij Indonesië, indien gelijktijdig met de mededeling aan Indonesië dat zal worden overgegaan tot uitwisseling van ambassadeurs uitdrukkelijk het voorbehoud zou moeten worden gemaakt dat Nederland op basis van de handhaving van zijn rechtsstandpunt van mening is dat het instituut van hoge commissarissen formeel blijft bestaan. Het paradoxale karakter van een dergelijke mededeling zou in Indonesië niet worden begrepen en slechts twijfel en wantrouwen wekken ten aanzien van de Nederlandse bereidheid ambassadeurs uit te wisselen. Daarmee zou de goede indruk, welke naar mag worden verwacht door de Nederlandse beslissing tot uitwisseling van ambassadeurs over te gaan zal worden gewekt, weer geheel of gedeeltelijk teniet kunnen worden gedaan. Mede ervan uitgaande dat (gelijk ik meen te mogen opmaken uit de inhoud van Uw mij toegezonden nota aan de ministerraad betreffende de regeling der diplomatieke betrekkingen met Indonesië) klaarblijkelijk ook Uwerzijds de formele handhaving van het rechtsstandpunt niet wordt gezien als een element dat nog ooit van wezenlijke betekenis zal kunnen zijn of worden in het kader van de bepaling van het Nederlands Indonesië beleid, moge ik dan ook adviseren in de Nederlandse aide-mémoire ermede te volstaan te verwijzen naar het in de Nederlandse antwoordnota d.d. 3 maart uiteengezette rechtsstandpunt.

Vooropstellende dat mij niet bekend is hoe de aan te bieden aide-mémoire Uwerzijds zal worden geconcipieerd en het ondervolgende wellicht overbodig zal zijn moge ik opmerken dat het wel aanbeveling verdient de Nederlandse aide-mémoire beknopt te houden teneinde aan de Nederlandse beslissing geen onnodig reliëf te geven en de mogelijkheid tot kritiek van Nederlandse c.q. van Indonesische zijde te beperken.

Kenmerk: Hagenaar 87.
©BuZa, archief BZ, ingekomen codetel. Djakarta 1956
http://resources.huygens.knaw.nl/indonesischebetrekkingen1945-1969/Nederlands-indonesischeBetrekkingen1950-1963/Document/19985

Indien ik mij mag veroorloven t.a.v de inhoud van de aide-mémoire een suggestie te doen zou deze ongeveer als volgt kunnen luiden:
'Ter bevestiging van hetgeen mondeling inzake de uitwisseling van ambassadeurs ter kennis is gebracht van het ministerie van Buitenlandse Zaken der Republiek Indonesië moge het volgende dienen.

Teneinde uitvoering te geven aan hetgeen is gesteld in de voorlaatste en laatste alinea's van de nota van het ministerie van Buitenlandse Zaken van het Koninkrijk der Nederlanden welke op 3 maart 1956 werd overhandigd aan de zaakgelastigde van de Republiek Indonesië te 's Gravenhage en onder volledige handhaving van hetgeen overigens in deze nota is uiteengezet inzake het Nederlandse standpunt betreffende de unilaterale opzegging van het Uniestatuut, heeft de Nederlandse regering besloten de regering van de Republiek Indonesië uit te nodigen over te gaan tot de uitwisseling van ambassadeurs in het belang van de totstandkoming van een voor beide partijen bevredigende basis voor de toekomstige verhouding tussen Nederland en Indonesië.

De Nederlandse regering stelt zich voor in afwachting van het antwoord van de regering der Republiek Indonesië en de eventuele wederzijdse benoeming van ambassadeurs met ingang van 16 april de leiding van het Hoge Commissariaat van het Koninkrijk der Nederlanden te Djakarta, hetwelk met ingang van dien datum zal worden aangeduid met de naam 'ambassade van het Koninkrijk der Nederlanden', toe te vertrouwen aan de heer H. Hagenaar buitengewoon gezant en gevolmachtigd minister als tijdelijk zaakgelastigde'.

Ter toelichting van de laatste alinea moge dienen dat ik ervan uitga dat het zelfs indien een gunstig Indonesisch antwoord op korte termijn wordt gegeven het wellicht nog geruime tijd kan duren voordat de benoeming van een Nederlandse ambassadeur te Djakarta geëffectueerd kan worden mede denkende aan een eventueel gewenste reële uitwisseling van ambassadeurs. Zowel allereerst met het oog op het nuttig politiek effect van de Nederlandse beslissing als wat betreft de noodzaak van de beëindiging op kortst mogelijke termijn van de thans ondervonden praktische moeilijkheden bij het onderhouden van het diplomatieke verkeer hier ter stede zou het niet raadzaam zijn de huidige situatie te doen voortduren totdat een Nederlandse ambassadeur zijn taak te Djakarta zou kunnen aanvaarden. Voorts moge worden opgemerkt dat voorafgaande aan de achterlating van de aide-mémoire een nadere verduidelijking zou kunnen worden gegeven van de constitutionele basis van het Nederlandse rechtsstandpunt.

Naar aanleiding van de desbetreffende vraag in Uw 40 moge ik in aansluiting op hetgeen reeds in de aanvang werd gesteld nog aantekenen dat het van weinig nut lijkt Sudarsono voorafgaand aan de indiening van de aide-mémoire te polsen over de vraag of het Nederlandse voornemen een goed onthaal zal vinden. Hierboven stelde ik reeds ervan te mogen uitgaan dat hieraan niet behoeft te worden getwijfeld. Mits zodanige vorm voor de mededeling aan Indonesië wordt gevonden dat men aan die zijde niet door prestige-overwegingen zal worden gedwongen een afwijzende houding aan te nemen. Bovendien lijkt niet te verwachten dat welke Indonesische politicus of functionaris ook het zou aandurven over dit onderwerp een positieve mening te geven zonder voorafgaande ruggespraak met een of meer regeringspersonen. In dit verband moge ik herinneren aan het geringe effect van het inroepen van Hatta's bemiddeling bij de poging om de Indonesische regering een modus vivendi te doen aanvaarden voor de voorlopige voortzetting op normale voet van het diplomatiek verkeer tussen het Hoge Commissariaat en Indonesische instanties. Wel lijkt het mij van belang tegenover Sudarsono en of een andere geschikt te achten figuur waarbij ik denk aan Abu Hanifah te laten doorschemeren, dat de Nederlandse reactie gaande in de richting van normalisatie der betrekkingen op zeer korte termijn kan worden tegemoet gezien. Daarbij zou dezerzijds de hint kunnen worden gegeven dat matiging (voorzover nodig) van de op Nederland betrekking hebbende passages in de op negen dezer uit te spreken Indonesische regeringsverklaring wel aanbeveling verdient. Ontvang gaarne omgaand Uw beslissing in het bijzonder ten aanzien van laatstgenoemde suggestie.